

En politiskt inkorrekt tanke

Nu är det bara några veckor kvar till julen. Högtiden som vi en gång i tiden firade till minne av Kristi födelse. Idag känns Karl-Bertil Jonssons ord, om att de rika knösarna till affärsmän blir ännu rikare, sannare än någonsin. Handelns Utredningsinstitut hävdar som vanligt att årets stora högtid kommer att slå rekord. Och när det kommer från HUI behöver vi inte tvivla på vad måttet är: pengar som vi spenderar i butikerna.

Vi lever i ett samhälle, så präglad av tillväxt, att vi inte reflekterar över alternativet. För företagare har det varit en förutsättning för att utveckla affärerna och tjäna pengar. För fackföreningarna har det öppnat för ett större lönekuvert och bättre villkor. Politikerna har sett tillväxten som basen för välfärden och chansen att fördela en allt större kaka.

Med en sådan verklighet är det inte konstigt om många förtränger det som är uppenbart. Utrotningen av djur är nu i klass med vad som skedde för 65 miljoner år sedan, då dinosaurierna försvann från jordens yta. Enkel matematik visar att olja, kol och fosfor är knappa resurser som inte går ihop med en växande BNP och man behöver inte vara ekonomipristagare för att inse att Irlands problem kan sätta krokben för en fortsatt expansion.

Jag kan vara både förundrad och fascinerad över att det är så få politiker, ekonomer och andra som i den offentliga debatten vågar ställa frågan: är tillväxten över huvud taget möjlig?

Samtidigt kan jag när jag möter arbetskamrater, vänner eller enskilda politiker känna ett stort hopp. Då jag talar öga mot öga med dem uttrycker de flesta en oro över vart vi är på väg och en klarsyn som jag inte hör officiellt från något politiskt parti. Att fortsatt tillväxt på vår enda planet är omöjlig tar nästan alla till sig. Jag har talat med både ungdomar och medelålders chefer. Med både kommunister och moderater. I det enskilda mötet ser jag en lovande öppenhet.

En förhoppning, som jag noterar hos vissa, är att om vi bara hittar ett bättre mått än BNP: då kan nog tillväxten fortsätta. Om vi kan skapa ett "ekologiskt hållbart lyckoindex", ett måttetal som inte bara räknar kronor utan även välmående och som sätter minustecken framför miljöförstöring. Då har vi väl ändå något som kan växa, utan att varken vi eller planeten tar skada. Tänk vad skönt det skulle vara om vi, som genom ett trollslag, kunde hitta det goda måttet med stort M. Vad tryggt och enkelt det skulle vara om vi kunde fortsätta att sträva efter tillväxt. Så som vi gjort så länge. Om vi genom att ersätta BNP med något bättre måttetal hade löst dilemmat med en ekonomi som vill växa och ett ekosystem som säger något helt annat.

För mig känns detta som en försvarsmekanism. Lätt att ta till och fullt naturlig, men jag vägrar tro att ens lycka eller kärlek kan växa i evighet. Om vi, utopiska tanke, lyckas fördubbla mängden lycka i världen: är det då troligt att vi kan upprepa detta, om och om igen? Att ständigt ha en tilltagande lycka. Visst skulle det vara en drömvärld!

Nej, jag är säker på, att om vi skall överleva, handlar det inte om att finna en ersättning för BNP och låta detta nya goda mått växa. Vi har tyvärr ett mycket svårare beslut att fatta: tillväxten som begrepp måste slängas på soptippen. När vi väl har gjort det, gäller det att hitta något annat.

Och här kommer jag till det riktigt "mossiga" och politiskt inkorrekta ordet: förnöjsamhet. Min övertygelse är att vi måste ersätta tillväxten och den genetiskt betingade tävlingsinstinkten med bilden att vi faktiskt har det rätt bra. Vi skulle till och med kunna få det något sämre och ändå ha ett tillräckligt bra liv. När den insikten har landat, då kan jag ana ett hopp!

Stellan Tengroth